

Vol 4 Issue 5 Nov 2014

ISSN No :2231-5063

International Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

Welcome to GRT

RNI MAHMUL/2011/38595

ISSN No.2231-5063

Golden Research Thoughts Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board. Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho Federal University of Rondonia, Brazil	Mohammad Hailat Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken	Hasan Baktir English Language and Literature Department, Kayseri
Kamani Perera Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka	Abdullah Sabbagh Engineering Studies, Sydney	Ghayoor Abbas Chotana Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]
Janaki Sinnasamy Librarian, University of Malaya	Ecaterina Patrascu Spiru Haret University, Bucharest	Anna Maria Constantinovici AL. I. Cuza University, Romania
Romona Mihaila Spiru Haret University, Romania	Loredana Bosca Spiru Haret University, Romania	Ilie Pinte, Spiru Haret University, Romania
Delia Serbescu Spiru Haret University, Bucharest, Romania	Fabricio Moraes de Almeida Federal University of Rondonia, Brazil	Xiaohua Yang PhD, USA
Anurag Misra DBS College, Kanpur	George - Calin SERITAN Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences AL. I. Cuza University, Iasi	More
Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania		

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India	Iresh Swami Ex - VC. Solapur University, Solapur	Rajendra Shendge Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur
R. R. Patil Head Geology Department Solapur University,Solapur	N.S. Dhaygude Ex. Prin. Dayanand College, Solapur	R. R. Yalikal Director Managment Institute, Solapur
Rama Bhosale Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel	Narendra Kadu Jt. Director Higher Education, Pune	Umesh Rajderkar Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik
Salve R. N. Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur	K. M. Bhandarkar Praful Patel College of Education, Gondia	S. R. Pandya Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai
Govind P. Shinde Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai	Sonal Singh Vikram University, Ujjain	Alka Darshan Shrivastava Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar
Chakane Sanjay Dnyaneshwar Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune	G. P. Patankar S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka	Rahul Shriram Sudke Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore
Awadhesh Kumar Shirotriya Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)	Maj. S. Bakhtiar Choudhary Director,Hyderabad AP India.	S.KANNAN Annamalai University,TN
	S.Parvathi Devi Ph.D.-University of Allahabad	Satish Kumar Kalhotra Maulana Azad National Urdu University
	Sonal Singh, Vikram University, Ujjain	

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.aygrt.isrj.org

अमळनेर तालुक्यातील माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा अभ्यास

प्रतिभा सुनिल पाटील

सारांश :- एकविसाव्या शतकात आपण पदार्पण करून पहिले दशक संपले आहे. या शतकातील आव्हाने व भारतीय समाजाच्या शैक्षणिक प्रगतीमध्ये अडथडे दूर करून सामाजिक परिवर्तनास शिक्षणाचा उपयोग करून समाजाचा व त्यातून राष्ट्राचा विकास करण्यासाठी शिक्षकाची भूमिका खुप महत्वाची असते. त्यासाठी शिक्षकाच्या अंगी विशेष गुण, विशेष पात्रता तसेच आचारसंहिताही असली पाहिजे. शिक्षकांची जबाबदारी व कर्तव्ये शिक्षकांनी अंगीकारली पाहिजे. त्यासाठी शिक्षकाने बांधिलकी मानली पाहिजे.

प्रस्तावना:-

“बांधिलकी म्हणजे स्विकारलेल्या कामावरील निष्ठा.”

शिक्षकी पेशा हा एक प्रामाणिक व चैतन्यदायी व्यवसाय आहे. भारतीय प्राचीन संस्कृतीमध्ये शिक्षकाचे जीवन पवित्र आणि श्रेष्ठ मानले जात होते. शिक्षकांचे जीवन त्याग, समर्पण आणि बांधिलकी यांनी पूर्ण भरलेले असायचे.

संशोधनाचे महत्व

शिक्षक हा शिक्षण प्रक्रियेचा कणा आहे. राष्ट्र उभारणीत शिक्षकाचे फार मोठे योगदान आहे. शिक्षकाला राष्ट्राचा शिल्पकार म्हणतात. शिक्षण प्रक्रियेतून एक सुसंस्कृत चरित्र संपन्न राष्ट्रावर निष्ठा असणारे समाजऋण फेडणारे नागरिक निर्माण करण्याचे कार्य शिक्षक करीत असतो.

“शिक्षकाचे व्यक्तिमत्व त्याच्या कामगिरीचे स्वरूप निष्ठा यातून व्यक्त होणारे व्यावसायिक अंग म्हणजे बांधिलकी होय.”

शिक्षकाविषयी समाजामध्ये असणारी आदराची भावना दृढ करण्यासाठी व तसेच शिक्षकाचा दर्जा गुणवत्ता वाढविण्यासाठी व त्याचा विकास होण्यासाठी शिक्षकाची विविध घटकांशी बांधिलकी निर्माण करून समाजातील शिक्षकाचा स्तर, दर्जा, गुणवत्ता वाढविण्यासाठी व त्याचा विकास होण्यासाठी हे संशोधन होणे महत्वाचे आहे.

संशोधनाची गरज

शिक्षकाने स्वतःमध्ये बदल घडवून आणण्याबरोबरच शिक्षकाने विविध घटकांशी बांधिलकी साधणे फार गरजेचे आहे. विद्यार्थी समाज व्यवसाय यांच्याशी बांधिलकी ठेवूनच शिक्षक स्वतःचा स्तर उंचावू शकतो. स्वतःचे स्थान समाजात निर्माण करू शकतो. स्वतःचा आदर समाजात निर्माण करू शकतो.

संशोधन समस्येचे विधान

अमळनेर तालुक्यातील माध्यमिक शाळेतील शिक्षकांच्या बांधिलकीचा अभ्यास करणे.

संशोधनाचे उद्दिष्टे

- अमळनेर तालुक्यातील माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा शोध घेणे.
- अमळनेर तालुक्यातील पुरुष माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा शोध घेणे.
- अमळनेर तालुक्यातील स्त्री माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा शोध घेणे.
- अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा शोध घेणे.
- अमळनेर तालुक्यातील शहरी भागातील माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा शोध घेणे.

संशोधनाचे गृहिते

- अमळनेर तालुक्यातील माध्यमिक शिक्षकांमध्ये बांधिलकी आढळते.
- अमळनेर तालुक्यातील पुरुष माध्यमिक शिक्षकांमध्ये बांधिलकी आढळते.
- अमळनेर तालुक्यातील स्त्री माध्यमिक शिक्षकांमध्ये बांधिलकी आढळते.
- अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील माध्यमिक शिक्षकांमध्ये बांधिलकी आढळते.
- अमळनेर तालुक्यातील शहरी भागातील माध्यमिक शिक्षकांमध्ये बांधिलकी आढळते.

संशोधनाची परिकल्पना

शून्य परिकल्पना

- अमळनेर तालुक्यातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.
- अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.
- अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.
- अमळनेर तालुक्यातील शहरी भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.
- अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.
- अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.

कार्यात्मक व्याख्या

अमळनेर

महाराष्ट्र राज्यातील जळगाव हया जिल्हयातील बोरी नदीच्या काठी वसलेले संत सखाराम महाराज तसेच साने गुरुजींची कर्मभूमी म्हणून ओळखले जाणारे एक पवित्र प्रसिध्द तालुक्याचे ठिकाण.

माध्यमिक शिक्षक

माध्यमिक शिक्षक प्रशिक्षण पुर्ण करून माध्यमिक शाळेत अध्यापन करणारे अमळनेर तालुक्यातील शिक्षक.

बांधिलकी

डॉ नूरजहाँ एन. गानिहार यांच्या प्रमाणित शिक्षक बांधिलकी मापिकेतील प्राप्तांक माध्यमिक शिक्षकांची बांधिलकी दर्शवितात.

संशोधन पध्दती

प्रस्तुत संशोधनात संशोधिकेने शिक्षण प्रक्रियेतील प्रमुख घटक शिक्षक यांच्या बांधिलकीच्या अभ्यासासाठी सर्वेक्षण पध्दतीचा वापर केला.

जनसंख्या

प्रस्तुत संशोधनात संशोधिकेने अमळनेर तालुक्यातील एकूण 474 माध्यमिक शिक्षक जनसंख्या घेतली.

नमुना निवड

प्रस्तुत संशोधनात संशोधिकेने 45 स्त्री माध्यमिक शिक्षक व 155 पुरुष माध्यमिक शिक्षक अशी एकूण 200 माध्यमिक शिक्षकांची निवड संभाव्यता पद्धतीमधील सरल यादृच्छिक पद्धतीने नमुना निवड केली.

संशोधनाची साधने

प्रस्तुत संशोधनात संशोधिकेने डॉ नूरजहाँ एन. गानिहार यांच्या प्रमाणित शिक्षक बांधिलकी मापिकेचा वापर केला आहे.

संख्याशास्त्रीय परिमाणे

प्रस्तुत संशोधनात संशोधिकेने मध्यमान, बहुलक, मध्यांक, प्रमाण विचलन, विषमिता, 'ज' मूल्य या संख्याशास्त्रीय परिमाणांचा उपयोग केला आहे.

माहितीचे विश्लेषण व अन्वयार्थ

उद्दिष्टे क.1 अमळनेर तालुक्यातील माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा शोध घेणे.

कोष्टक कं.1

v-d-	N	Mean	Mdn	Mo	SD	Ku	Sk
1	200	138.53	89	91	713.89	199.93	14.14

उद्दिष्टे क. 2. अमळनेर तालुक्यातील पुरुष माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा शोध घेणे.

कोष्टक कं.2

v-d-	N	Mean	Mdn	Mo	SD	Ku	Sk
1	155	153.7226	90	91	810.85	154.96	12.45

उद्दिष्टे क. 3.अमळनेर तालुक्यातील स्त्री माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा शोध घेणे.

कोष्टक कं.3

v-d-	N	Mean	Mdn	Mo	SD	Ku	Sk
1	45	86.2	88	96	10.7017	&0.982	&0.421

उद्दिष्टे क. 4.अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा शोध घेणे.

कोष्टक कं.4

v-d-	N	Mean	Mdn	Mo	SD	Ku	Sk
1	125	172.03	93	98	902.66	124.98	11.179

उद्दिष्टे क.5.अमळनेर तालुक्यातील शहरी भागातील माध्यमिक शिक्षकांच्या बांधिलकीचा शोध घेणे.

कोष्टक कं.5

v-d-	N	Mean	Mdn	Mo	SD	Ku	Sk
1	75	82.69	82	96	9.905	&1.05	&0.12

परिकल्पना

शून्य परिकल्पना 1. अमळनेर तालुक्यातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.

कोष्टक कं.6

, d.k e/;- f"klkd	N	Mean	iklr ^t	^df	lkFkdrk LRkj	Ueuk ^t fder	iklr eY; o^ ueuk eY; ryuk	lkFkdrk	"kU; ifjdYiuk fu.k;
i #^k	155	153.72	1.04	1.98	0.05	1.96	1.06 < 1.96	vlkFkd	flodkj
L=h	45	86.20							

शून्य परिकल्पना 2. अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.

कोष्टक कं.7

, d.k e/;- f"klkd	N	Mean	iklr ^t	^df	lkFkdrk LRkj	Ueuk ^t fder	iklr eY; o^ ueuk eY; ryuk	lkFkdrk	"kU; ifjdYiuk fu.k;
xkfe.k	125	138.53	1.11	1.96	0.05	1.96	1.11 < 1.96	vlkFkd	flodkj
"kgjh	75								

शून्य परिकल्पना 3.अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक

शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.

कोष्टक कं.8

xkfe.k ek/;- f"kk{k	N	Mean	iklr ^t	^df	lkFkdrk LRkj	ueuk ^t fder	iklr eY; o^ ueuk eY; ryuk	lkFkdrk	"ku; ifjdYiuk fu.k;
i #^k	109	153-72	0-98	123	0-05	1-96	0-98 < 1-96	v lkFkd	flodkj
L=h	16	92-69							

शून्य परिकल्पना 4.अमळनेर तालुक्यातील शहरी भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.

कोष्टक कं.9

"kgjh ek/;- f"kk{k	N	Mean	iklr ^t	^df	lkFkdrk LRkj	ueuk ^t fder	iklr eY; o^ ueuk eY; ryuk	lkFkdrk	"ku; ifjdYiuk fu.k;
i #^k	46	82-74	0-05	73	0-05	2-00	0-05 < 2-00	v lkFkd	flodkj
L=h	29	82-62							

शून्य परिकल्पना 5.अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.

कोष्टक कं.10

ek/;-f"kk{k	N	Mean	iklr ^t	^df	lkFkdrk LRkj	ueuk ^t fder	iklr eY; o^ ueuk eY; ryuk	lkFkdrk	"ku; ifjdYiuk fu.k;
xkfe.k L=h	16	92-69	3-8	43	0-05	2-02	3-8 < 2-02	lkFkd	R;kx
"kgjh L=h	29	82-62							

ग्रामिण भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये फरक असतो. त्यावरून असे दिसून येते की, ग्रामिण भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षकांमध्ये शहरी भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षकांपेक्षा बांधिलकी जास्त आढळते.

शून्य परिकल्पना 6.अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.

कोष्टक क.11

ek/;f"i{k;d	N	Mean	i lr ^t	^df	l kFkdrk Lrkj	Ueuk ^t fder	i lr eY; o^ ueuk eY; ryuk	l kFkdrk	"kU; ifjdYiuk fu.k;
xkfe.k i #^k	109	183-68	1-09	153	0-05	1-96	1-09 < 1- 96	v l kFkd	flodkj
"kgjh i #^k	46	82-74							

निष्कर्ष

1. अमळनेर तालुक्यातील माध्यमिक शिक्षकांमध्ये बांधिलकी आढळते.
2. अमळनेर तालुक्यातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये सार्थक फरक नसतो.
3. अमळनेर तालुक्यातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीच्या गुणदानाचा प्राप्त ज हा नमुना ज मुल्यापेक्षा लहान आहे. याचाच अर्थ असा की, पुरुष व स्त्री माध्यमिक शिक्षकांमध्ये सारखीच बांधिलकी आढळते.
- 4.अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीच्या गुणदानाचा प्राप्त t हा नमुना ज मुल्यापेक्षा लहान आहे. याचाच अर्थ असा की, ग्रामिण भागातील माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये फरक नसतो.
- 5.अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीच्या गुणदानाचा प्राप्त t हा नमुना ज मुल्यापेक्षा लहान आहे. याचाच अर्थ असा की, ग्रामिण भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये फरक नसतो.
- 6.अमळनेर तालुक्यातील शहरी भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीच्या गुणदानाचा प्राप्त ज हा नमुना t मुल्यापेक्षा लहान आहे. याचाच अर्थ असा की, शहरी भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये फरक नसतो.
- 7.अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीच्या गुणदानाचा प्राप्त t हा नमुना ज मुल्यापेक्षा मोठा आहे. याचाच अर्थ असा की, ग्रामिण भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीमध्ये फरक असतो. त्यावरून असे दिसून येते की, ग्रामिण भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षकांमध्ये शहरी भागातील स्त्री माध्यमिक शिक्षकांपेक्षा बांधिलकी जास्त आढळते.
- 8.अमळनेर तालुक्यातील ग्रामिण भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकीच्या गुणदानाचा प्राप्त t हा नमुना ज मुल्यापेक्षा लहान आहे. याचाच अर्थ असा की, ग्रामिण भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक व शहरी भागातील पुरुष माध्यमिक शिक्षक यांच्या बांधिलकी सारखीच आढळते.

संदर्भ ग्रंथसूची
लेखक

Bouch,M.B. (1988.92)

कदम,चा.प. (1989)

गाजरे,रा.वि.आणि

महंत,ज्यो.वि.(2008)

पंडित,ब.बि.(1997)

भिंतोडे,वि.स..(1989)

म्हस्के,टी.ए. (1988)

डॉ शेवतेकर,शा.व.आणि

पुस्तकाचे नाव

Research in Education.Fifth Survey, Vol.No.1 Page No.452.

शैक्षणिक संख्याशास्त्र, पुणे: नूतन प्रकाशन.

उदयोन्मुख भारतीय समाज शिक्षण व शिक्षक,

पुणे: नित्य नूतन प्रकाशन.

शिक्षणातील संशोधन, पुणे: नूतन प्रकाशन.

शैक्षणिक संशोधन पध्दती, पुणे: नूतन प्रकाशन.

शैक्षणिक संख्याशास्त्र, पुणे: प्रज्ञा प्रकाशन.

भारतीय शिक्षक— शिक्षण प्रणाली,

निकुमे,म.दौ.(2011)

सप्रे पद्ममाकर मुकुंद.(2005)

नागपुर: विद्या प्रकाशन.

शैक्षणिक व्यवस्थापन—नवा दृष्टीकोन, नाशिक:

यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ नाशिक.

प्रतिभा सुनिल पाटील

Publish Research Article International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper, Summary of Research Project, Theses, Books and Book Review for publication, you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed, India

- ★ International Scientific Journal Consortium
- ★ OPEN J-GATE

Associated and Indexed, USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Database
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005, Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.aygrt.isrj.org